

ПРАЦА З ТЭКСТАМ НАВУКОВАГА СТЫЛЮ НА ЗАНЯТКАХ ПА ДЫСЦЫПЛІНЕ «БЕЛАРУСКАЯ МОВА (ПРАФЕСІЙНАЯ ЛЕКСІКА)»

Албут А.А.

Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт інфарматыкі і радыёэлектронікі
г. Мінск, Рэспубліка Беларусь

З улікам тэкстацэнтрычнага падыходу і арыентаванасці на маўленча-творчую дзейнасць студэнтаў прапанавана кейс-заданне для працы з навуковым тэкстам на практычных занятках па вучэбным прадмеце «Беларуская мова (прафесійная лексіка)».

Вучэбны прадмет «Беларуская мова (прафесійная лексіка)» мае на мэце маўленчае развіццё асобы для рашэння розных задач міжасабовага, прафесійнага і творча-эўрыстычнага кірунку. Камунікатыўна-дзейнасны падыход пры вывучэнні лінгвістычнага матэрыялу арганічна знітоўваецца з тэкстацэнтрычным прынцыпам арганізацыі працы на занятках, паколькі тэкст з'яўляецца завершаным, цэласным вынікам маўленчай дзейнасці, можа выступаць як узор для аналізу і/або як мэта падчас авалодвання ведамі, уменнямі і навыкамі. Змест праграмы курса значную ўвагу надае навуковаму тэксту, што абсалютна слушна: праца з такім аб'ектам мае ўласцівасці метадазейнасці, паколькі сам працэс навучання ва ўстанове вышэйшай адукацыі – гэта пастаяннае ўзаемадзейненне з навуковымі тэкстамі. У сувязі з гэтым бачыцца прадукцыйным выкарыстанне кейс-метады пры падрыхтоўцы дыдактычных матэрыялаў.

Кейс-метада – «гэта даследчы падыход, які выкарыстоўваецца для атрымання паглыбленага, шматграннага разумення комплекснай праблемы ў яе жыццёвым кантэксце» [1]. Таму бачыцца важным выбіраць аўтэнтычныя навуковыя тэксты (або зыходна беларускамоўныя, або перакладныя, або руска- ці англамоўныя – ўзаемадзейненне з крыніцамі на розных мовах і пераход з мовы на мову звычайныя падчас навучання або працы).

Важна сфарміраваць ўяўленне пра тэкст як мадэляваную адзінку мовы, якая характарызуецца пэўнымі катэгорыямі: звязнасцю, цэласнасцю, завершанасцю, чляннасцю, таксама істотныя для разумення арганізацыі тэксту – яго жанр і тып (якраз звычайныя для навуковага тэксту апісанне і разважанне абумоўліваюць трохчасткавую кальцавую кампазіцыю), а таксама стыль, які можа рэалізоўвацца ў розных падстылях. Так, студэнты схільны бачыць у больш-менш зразумелых тэкстах (у тым ліку прысвечаных гісторыі мовы, сацыялінгвістычнай праблематыцы, культуры) хутчэй публіцыстычны стыль, чым навуковы. А між тым і падстыль, і жанр, і тэматыка, і ідыястыль аўтара ствараюць унікальны досвед ўзаемадзейнення з любым тэкстам.

Базавым жанрам, на аснове якога можна стварыць заданне-кейс, з'яўляецца навуковы артыкул. Прыклад такога задання.

Прачытайце прапанаваны артыкул. 1) Ці адпавядае заглавак тэксту патрабаванням навуковага стылю? Пры неабходнасці адрэдагуйце заглавак.

2) Ці прымяняюцца тэхналогіі Big Data ў беларускай сістэме адукацыі? Якія, на вашу думку, існуюць магчымасці іх выкарыстання ў вашым універсітэце? Дапоўніце артыкул невялікім абзацам з інфармацыяй пра вялікія даныя і беларускую адукацыю (вы выступаеце суаўтарамі даследавання).

3) Якой кампазіцыйнай часткі не хапае ў дадзеным артыкуле? Дапішыце яе.

4) Напішыце анатацыю на атрыманы поўны тэкст артыкула.

5 СПАСАБАЎ ПРЫМЯНІЦЬ BIG DATA Ў АДУКАЦЫІ

Сістэма адукацыі заўсёды генерывала значны аб'ём даных. Пытанне было адно ў тым, як пачаць працаваць з гэтымі данымі на сістэмным узроўні: аналізаваць іх, прымаць рашэнні на іх аснове.

У сферы адукацыі выдзяляецца пяць асноўных тыпаў даных:

- персанальныя даныя;
- даныя пра ўзаемадзейненне студэнтаў з электроннымі сістэмамі навучання (электроннымі падручнікамі, анлайн-курсамі);
- даныя пра эфектыўнасць вучэбных матэрыялаў;
- адміністрацыйныя (агульнасістэмныя) даныя;
- прагнозныя даныя.

Мы паспрабавалі знайсці прыклады таго, як даныя рознага тыпу выкарыстоўваюцца ў навучальных установах, і даведаліся, чым гэта дапамагае адукацыі.

Вялікія даныя і эканомія

Паводле статыстыкі, у ЗША штогод адлічваецца 400 000 студэнтаў. Шмат хто са студэнтаў бярэ крэдыт на адукацыю, і адлічэнне для іх – гэта не толькі вялікая рызыка нявыплаты пазыкі, але і пагаршэнне ўсёй крэдытнай гісторыі. Адток студэнтаў таксама негатыўна ўплывае і на самі навучальныя ўстановы: чым большы адток, тым меншы прыбытак і дзяржаўная фінансавая падтрымка. Акрамя эканамічнага фактара, працэнт пераходу першакурснікаў на наступны курс уплывае на пазіцыі каледжа ў нацыянальных рэйтынгах.

Для вырашэння праблемы Універсітэт Садружнасці Вірджыніі сумесна з даследчай кампаніяй Education Advisory Board правялі даследаванне для выяўлення студэнтаў у групе рызыкі і дапамогі ім. Студэнты, якія сталі прапускаць заняткі або атрымліваць дрэнныя адзнакі, найчасцей сыходзілі з установы адукацыі. Для

ўніверсітэта была створана платформа, якая агрэгіруе ўсе адзнакі студэнтаў і знаходзіць праблемы. Іх супрацоўнікі могуць вырашаць індывідуальна – напрыклад, прапанаваць студэнту рэпетытара ці іншую дапамогу. На працягу аднаго семестра колькасць студэнтаў, што скончылі курс, павялічылася на 16%, а колькасць студэнтаў, якія перайшлі на наступны курс навучання – на 8%.

Дзяржаўны ўніверсітэт Бол у Індыяне выкарыстоўвае вялікія даныя, каб аналізаваць удзел студэнтаў у разнастайных мерапрыемствах кампуса. Гэты параметр лічыцца ключавым з пункту гледжання поспехаў у навучанні. Універсітэт адсочвае частату наведвання кампуса і розных мерапрыемстваў з дапамогай ідэнтыфікацыйных картак: калі далучанасць студэнта зніжаецца, то супрацоўнікі ўніверсітэта выяўляюць прычыну і могуць прапанаваць дапамогу.

Персаналізацыя навучання

Адна з папулярных стратэгий персаналізацыі навучання – прапанаваць дадатковы анлайн-курс студэнту з недастатковай паспяховасцю. У працэсе таго, як навучэнец будзе адказваць на пытанні, платформа зможа прадказаць яго гатоўнасць да новых тэм. Напрыклад, Арызонскі тэхналагічны ўніверсітэт меў патрэбу ў распрацоўцы новага курса па матэматыцы, паколькі студэнтам даводзілася рыхтавацца да экзамену цэлы год. Пасля выкарыстання дадатковых курсаў на базе платформы Knewton каля паловы студэнтаў здолела здаць юпыт як мінімум на месяц раней.

Яшчэ адна сфера прымянення вялікіх даных – прагнознае мадэляванне. Амерыканскія каледжы і ўніверсітэты самі накіроўваюць лісты-звароты будучым студэнтам, запрашаючы паступіць у тую ці іншую навучальную ўстанову. Кожная ВНУ імкнецца запрасіць найбольш перспектыўных студэнтаў, якія напэўна паступяць. Каб аблегчыць працу прыёмнай камісіі, аналітыкі з кампаніі ForecastPlus сабралі і прааналізавалі некалькі тыпаў даных студэнтаў: этнічная прыналежнасць, паспяховасць па шэрагу прадметаў, выпускныя работы, адзнакі. Прагнознае мадэляванне ForecastPlus даказала сваю эфектыўнасць больш чым у ста кампусах ЗША. Так, Універсітэт Крэйтан у штаце Небраска змог выключыць 35 тысяч не самых перспектыўных абітурыентаў і не даслылаць ім лісты, што дазволіла эканоміць больш за 30 тысяч долараў.

Павышэнне якасці выкладання

Усё больш навучальных устаноў пачынае выкарыстоўваць тэхналогіі, ствараючы вялізны паток даных. У пачатковай школе Рузвельта недалёка ад Сан-Францыска настаўнікі выкарыстоўваюць праграму DIBELS з заданнямі на чытанне для выяўлення вучняў з недастатковай паспяховасцю і дапамогі ім. Гэта дае магчымасць настаўніку хутка падрыхтаваць і адаптаваць свае ўрокі да патрэб школьнікаў. Ацэнка якасці выкладання з дапамогай тэстаў не можа быць па-сапраўднаму эфектыўнай: у выніку настаўнікі папросту нашпігоўваюць вучняў на заданні пэўнага тыпу. Аналізуючы даныя вучэбнага працэсу, адміністрацыя школы можа лепш ацаніць настаўнікаў і пры неабходнасці зрабіць змены.

Выбар будучай прафесіі

У шасці тэхналагічных ВНУ Паўднёвай Караліны працуе праграма атрымання новай прафесіі SC ACCELERATE, арыентаваная на людзей старэйшых за 25 гадоў і ветэранаў. Аналіз даных дазваляе ўдзельнікам выбраць адукацыю і кар'еру, найбольш адпаведную іх вопыту і асабістым якасцям. Праграма CareerChoice GPS праводзіць прагнастычны аналіз і дапамагае вызначыцца з выбарам кар'еры: сэрвіс вывучае рысы характару навучэнца, яго поспехі ў навучанні, вопыт папярэдняй працы. Абітурыенты падаюць заявы ў самыя прыдатныя ВНУ – і апошнія ад гэтага выйграюць. Для працадаўцаў гэта таксама выгадна: яны атрымліваюць спецыялістаў, ужо падрыхтаваных да працы.

Віртуальны кампус

У Расіі толькі пачынаецца выкарыстанне вялікіх даных у адукацыі. На жаль, рэалізаваных ініцыятыў пакуль зусім няшмат. Мы вырашылі спыніцца на цікавым навуковым праекце, прыдуманым групай студэнтаў Дзяржаўнага ўніверсітэта кіравання. Аўтары прапануюць распрацаваць ідэнтыфікацыйную картку студэнта, якая аб'яднае шэраг функцый: праязнага і студэнцкага білетаў, заліковай кніжкі і пропуску на тэрыторыю. З дапамогай карткі можна будзе збіраць даныя пра час і месца знаходжання студэнта ў кампусе. Стварыўшы асабісты кабінет, студэнты будуць адсочваць паспяховасць, камунікаваць з выкладчыкамі, даведвацца пра расклад заняткаў і вывучаць універсітэцкі каталог. Усе гэтыя сэрвісы дазваляць збіраць і апрацоўваць даныя, каб генерыраваць наступныя рэкамендацыі адносна паляпшэння вопыту навучання.

Дадзенае заданне дазваляе актуалізаваць такія праблемныя пытанні, як: дарэчнасць выкарыстання неперакладзенага словазлучэння *Big Data*; правапіс ў пасля «небеларускага» галоснага гука, правапіс назоўнікаў іншамойнага паходжання (штат *Вірджынія* ці *Вірджынія*). Можна наўмысна падбіраць матэрыял, які здольны выклікаць дыскусію не толькі зместам, але формай. Таксама праз рэдагаванне загаловка мэтазгодна звярнуць увагу на тое, што напэўнае навуковае даследаванне: вызначэнне аб'екта, прадмета, мэты даследавання. Магчыма, у аўдыторыі знойдуцца аўтары сваіх даследчых работ, з кім можна абмеркаваць назвы іх праектаў, прааналізаваць інфарматыўнасць загаловка, яго моўна-стылістычныя асаблівасці.

Дапрацоўка асноўнай часткі актуалізуе ўменне фармуляваць мэту і задачы, вызначаць метады даследавання, дазволіць разгледзець пытанне чляннасці тэксту. І канечне, мае выхаваўчы патэнцыял і ўмацоўвае міжпрадметныя сувязі: студэнты згадваюць ІС, СЭА, досвед ЦТ і ЦЭ, электронныя школьныя дзённікі і тэматычныя канферэнцыі, якія ладзяцца з непасрэдным удзелам БДУІР. Адзначым, што праца над прапанаваным кейсам можа ажыццяўляцца цалкам або часткова як самастойна, так і ў мікрагрупе. Практыка паказвае, што якраз напіоанне плённа праходзіць, калі студэнты працуюць супольна з кімсьці, паколькі часам

цяжка ацаніць, наколькі твой зразумелы іншаму чалавеку, а ў групе адбываецца падбор найлепшых фармулёвак.

Такім чынам, кейс-метады і праца з аўтэнтычнымі дадатковымі вялікімі навуковымі тэкстамі падчас вывучэння як непастрэдна навуковага стылю, так і іншых тэм, прадугледжаных праграмай, спрыяе развіццю асобы і фарміраванню карысных уменняў і навыкаў, важных і па-за заняткамі па вучэбным прадмеце «Беларуская мова (прафесійная лексіка)».

Спіс выкарыстаных крыніц:

Crowe, S. *The case study approach* [Электронны рэсурс] / S. Crowe [і інш.] // *BMC Medical Research Methodology*. – Рэжым доступу : <https://bmcmedresmethodol.biomedcentral.com/articles/10.1186/1471-2288-11-100>. – Дата доступу : 15.04.2024.

